

הרב יצחק דביר

הובת בירור כאשר יש הותמת או תעודת כשרות

הקדמה

האפשרות לסמוך על השגחת כשרות נסמכת על הכלל ההלכתי המובא במקורות רבים: 'עד אחד נאמן באיסורים' (חולין י ע"ב, גיטין ב ע"ב ועוד). נאמנות זו שייכת כאשר הנאמן מעיד בפנינו, בעל פה או בכתב, שהוא ראה את תהליך הכנתו של המאכל המוגש לפנינו, והוא נעשה בכשרות כדין. לא כך הוא מצב חותמות הכשרות שעל גבי האריזות, המודפסות באלפיהן עוד קודם ייצור המאכל, וכן תעודות הכשרות הנחתמות עוד קודם לכן. על חותמות ותעודות אלו לא ניתן להסתמך מכוח עדות¹, משום שאין אדם יכול להעיד אלא על מה שראה, ולא על מה שיראה בעתיד, ולכן יש לברר האם יש להן תוקף הלכתי או שמא יש צורך לברר את כשרות המוצר על פי עדות המשגיח בפועל.

א. מקור נאמנות הכשרות

בגמרא בפסחים (ד ע"ב) מובאת הברייתא 'חבר שמת והניח מגורה מליאה פירות אפילו הן בני יומן הרי הן בחזקת מתוקנים'. כלומר, מאחר שרק עמי ארצות נחשדו על הפרשת תרומות ומעשרות, אפשר לסמוך על כך שבוודאי הופרשו תרומות ומעשרות כדין. לפי זה יש מקום לומר שמאכלים שהוכנו במקום מושגח יהיו בחזקת כשרים. אלא שהגמרא עצמה מסתפקת האם ניתן ללמוד מדין תרומות ומעשרות גם לדינים אחרים, כגון לבדיקת חמץ – שגם הנכנס לבית חברו לאחר ליל בדיקת חמץ יכול לסמוך על כך שבוודאי בדק או שמא לא? אם כן יש לברר באילו איסורים ניתן לסמוך על החזקה שבוודאי המאכל כשר. יש מהראשונים שהבינו שספק הגמרא נובע מכך שהכלל ש'חזקה

1. הערת עורך: י"פ. האחרונים ביארו ש'עד אחד נאמן באיסורים' אינו מטעם עדות אלא מצד נאמנות ולכן אף שהגיד חוזר ומגיד אם יש לו אמתלא – עי' חוות דעת, יו"ד סי' קפה; שב שמעתתא, שמעתתא ו פ"ח; משנה הלכות, ח"ט סי' שנח.

תשובת הכותב: בוודאי שגדרי 'עד אחד נאמן באיסורין' אינם חייבים לעמוד בגדרי עדות, ועיין בשערי יושר, שער ו, שהאריך בכך, אך התנאי המינימלי הנכלל בלשון 'עדות' שבה השתמשו חכמים: 'עד אחד נאמן', היינו שהאדם מעיד על דבר שהיה, ואין אפשרות כלל ללמוד מכאן נאמנות על התחייבות לדבר שיקרה בעתיד, כפי שאנו רואים שישנה מחלוקת בגמרא (עירובין ל ע"ב) לגבי האם 'חזקה שליח עושה שליחותו', ועל אף שהשליח התחייב לעשות דבר מה אין אפשרות להסתמך על הכלל ש'עד אחד נאמן באיסורין' כדי לדעת בוודאות שקיים שליחותו.

אין חבר מוציא דבר שאינו מתוקן מתחת ידו' הוא אומדן מיוחד של חכמים לעניין תרומה, שראו שתלמידי חכמים בוודאי מקפידים בכך. לדבריהם אין להקיש מדין זה לאיסורים אחרים, ואף לעניין בדיקת חמץ לא הסתפקה הגמרא אלא 'מפני שהכל זריזים בה';² אך באיסורים אחרים שאין אומדן של חכמים שבוודאי מקפידים עליהם אין לסמוך על כלל זה, וממילא אין לסמוך על כשרות המאכל בלא עדות מפורשת. לעומת זאת רש"י כתב בסתמא שהסיבה שהגמרא מסתפקת אם ישנה חזקה שבדקו את הבית מחמץ היא משום 'דודאי בדקו אמש כמצות חכמים'. ה'חתם סופר' (פסחים שם) מסביר שישנה חזקה שעם ישראל נאמן ומקפיד על קיום כל המצוות, ורק לעניין בדיקת חמץ, אשר דורשת טרחה מרובה, הסתפקה הגמרא שמא התעצל ולא בדק את החמץ כדין. לדבריו אם כן, כאשר מונח לפנינו דבר מאכל שהוכן או הושגח על ידי יהודי ירא שמים, ניתן לסמוך על כך שבוודאי הוכן הדבר בכשרות, אך הגמרא הסתפקה לגבי איסורים שההקפדה עליהם דורשת טרחה מרובה.

למעשה הכריע ה'שלחן ערוך' (או"ח סי' תלז סעי' ב): 'השוכר בית מחברו ב"ד ואינו יודע אם הוא בדוק... חזקתו בדוק ומבטלו בלבו ודיו'. נושאי הכלים של ה'שלחן ערוך' הסבירו ששאלת הגמרא האם כל ישראל מוחזקים על בדיקת חמץ (או שאר איסורים המחייבים טרחה) נשארה בלא הכרעה, ולכן באיסורי דאורייתא יש להחמיר ולא לסמוך על החזקה כאשר המעשה דורש טרחה מרובה, ורק באיסורי דרבנן (כגון בדיקת חמץ, שהרי מדאורייתא מספיק לבטלו) אפשר לסמוך אפילו באיסורים הדורשים טרחה מרובה.³ גודל הטרחה שבו לא ניתן לסמוך שבוודאי נעשו הדברים כדין לא נתפרש, ונראה שהדבר תלוי בנאמנותו הידועה של האדם, ועל אדם או גוף שהוחזקו כיראי שמים בדקדוק גדול ניתן לסמוך שבוודאי לא הוציאו מתחת ידם מאכל שאינו כשר, גם אם

2. מאירי פסחים ד ע"ב, וכ"כ בחידושי רבי דוד, פסחים שם.

3. הערת ערוך: י"פ. כל הדיון בגמ' פסחים, אינו שייך לנידונו, כי שם אין השוכר יודע האם המשכיר בדק את הבית ולכן יש ספק האם לסמוך על החזקה שבוודאי המשכיר בדק מחמץ. אך בנידונו יש תעודת כשרות, הרב שעליו מוטלת האחריות אומר שהמוצר כשר. ועי' בישועת משה, שביעית תשמ"ז, עמ' רכט מבחין בין הכשר למהדרין שמועיל מצד עדות ובין כשרות רגילה שמועיל מצד הוראה ופסק; וזו לשונו: 'כי הכשר למהדרין בנד"ד פירושו עדות ולא הוראה ואין מעידים אלא על ודאות המציאות... כי הכשר למהדרין לעניין ערלה וכדומה פירושו עדות ולא הוראה מקורו מיניה וביה כי בכל הכשר מצהירים נותני ההכשר נקי מחשש ערלה טבל ושביעית וכן הוא הנוסח על התו או חותמת שעל המצרף או הבקבוק. ז"א שלא היה על מצרף זה שום בעיות הלכתיות ונקי הוא מכל חשש איסור, ובכן אין כאן הוראה אלא עדות. שונה מזה סתם הכשר למזון שאמנם אפשר שהיו בעיות הלכתיות אלא שהרב הורה זה כשר – זו הוראה של הרב החתום על ההכשר'. לסיכום, לפי דברי הכותב אין אפשרות מבחינה הלכתית לסמוך על שום מערכת כשרות.

תשובת הכותב: הגמ' בפסחים בוודאי שייכת לנידונו משום שגם כאן אין אף אחד שאומר שהמוצר כשר, אלא רק ישנה התחייבות של הרב שבעז"ה אם לא יהיו תקלות או דברים בלתי צפויים הוא ישתדל לדאוג לכך שהמוצר יהיה כשר. לגבי דברי הישועת משה, נראה שחלוקתו בין מהדרין לכשרות רגילה נוגעת בשאלה אפילו כאשר רב העיר בא ומעיד בעצמו לפנינו שהדבר כשר, האם נאמנותו מכוח עדות או הוראה, שכפי שכתבנו באות ד' בסוף המאמר כאשר איננו יודעים את פרטי הדיון שעליו מסתמך ההכשר אנו סומכים על הכרעתו של הרב בהלכה. לעומת זאת בהכשר מהדרין מעיד הרב שהדבר כשר לכל הדעות, ואין כאן הסתמכות על הכרעתו ההלכתית כלל.

נצרכת לשם כך טרחה מרובה. עבודת ההשגחה דורשת טרחה ודקדוק רב, וכוללת גם השגחה על איסורים מדאורייתא, ולצערנו פעמים רבות התגלו מערכות כשרות שאינן עומדות במשימתן ואינן משגיחות כראוי וקשה לסמוך על חזקתן. אולם למערכות כשרות שהוחזקו בכך שהן בוחרות בדקדוק משגיחים יראי שמים שאינם מתעצלים בעבודתם – יש חזקה שהן עושות את מלאכתן נאמנה כדין 'חבר'.

ב. 'חזקה שליה עושה שליחותו'

ייתכן שיטנו הבדל בין הסוגיה בפסחים שממנה נלמד שאין לסמוך מסתמא על כל אדם בכל איסור, ובין השאלה האם מותר לסמוך על חותמת או תעודת כשרות, משום שבסוגיה בפסחים אין לנו שום ידיעה האם המשכיר בדק את החמץ, ואילו כאן ישנה התחייבות של נותן הכשרות לדאוג לכך שהמאכל יהיה כשר. ייתכן שמקרה זה דומה לדיון המובא בכמה מקומות בגמרא (עירובין לא ע"ב ועוד) האם השולח שליח שהתחייב לעשות בעבורו מעשה הלכתי, יכול להתנהל ולסמוך על כך שהשליחות בוצעה, משום ש'חזקה שליה עושה שליחותו'.

בגמרא (שם) נחלקו האמוראים בתוקפה של חזקה זו:

אמר רב נחמן: בשל תורה אין חזקה שליה עושה שליחותו, בשל סופרים - חזקה שליה עושה שליחותו. ורב ששת אמר: אחד זה ואחד זה חזקה שליה עושה שליחותו.

למעשה נחלקו הפוסקים בהלכה זו (שו"ע, יו"ד סי' שלא סעי' לד): 'האומר לשלוחו: צא ותרום לי... אין חזקתו תרום'. והוסיף הרמ"א: 'וי"א דבכה"ג חזקתו תרום, דאמרינן: חזקה שליה עושה שליחותו, אפילו באיסור דאורייתא'. אם כן לשיטת הרמ"א ייתכן שאפשר לסמוך על כך שהמשגיח עושה את עבודתו כראוי והמטבח כשר גם בדקדוקי כשרות המצריכים טרחה מרובה, אך לשיטת ה'שלחן ערוך' לכאורה אפשר לסמוך על כך רק לגבי איסורים מדרבנן, ולא לגבי איסורי דאורייתא. אמנם בנידוננו ישנן שתי סיבות שבעטיין ייתכן שגם לשיטת ה'שלחן ערוך' יהיה ניתן לסמוך על כך שחזקה שהמשגיח עשה את תפקידו:

א. כתב 'ערוך השלחן' (חו"מ סי' קפב סעי' ז):

ויראה לי דאם שכרו בשכר, וכבר קיבל השליח שכרו - סומכין עליו בכל דבר שבידו לעשות בין לקולא בין לחומרא, דבוודאי לא יעבור על איסור גזילה ואלמלי לא עשה שליחותו היה מחזיר לו שכרו.

על פי זה כתב בשו"ת 'שבט הלוי' (ח"ט סי' רלו אות ג) שגם לשיטת ה'שלחן ערוך' אפשר לסמוך על כך שמן הסתם נותן הכשרות ביצע את עבודתו כראוי, משום שהוא מקבל על כך שכר.

ב. הרמב"ם (הל' מעשר פ"א ה"ח) כתב:

האומר לחבירו הריני מעשר על ידיך אינו צריך לעמוד עמו עד שיראה אם יעשר או לא יעשר, ואם אמר הוא לחבירו עשר על ידי צריך לעמוד עמו.

הרמב"ם (על פי הירושלמי, מעשרות פ"ב ה"א) מחלק בין שליח שנתבקש לעשות דבר מה, שעליו אין לסמוך, ובין שליח שהתנדב מעצמו, שלכל הדעות ניתן לסמוך על כך שבוודאי עשה את המעשה.⁴ בטעם הדבר אנו מוצאים שני הסברים: (1) מדברי ה'כספ' משנה' ומהר"י קורקוס משמע שעל אף שבדרך כלל אין חזקה ששליח עושה שליחותו, כאשר הוא מציע את שירותיו בעצמו, אנו רואים שהמוטיבציה שלו לעשיית המעשה גבוהה, וממילא אין צורך לחשוש שמא לא ביצע את שליחותו.⁵ לפי דבריהם נראה שדברי הרמב"ם אינם יכולים להוות מקור להיתר הסתמכות על דברי משגיח שזו עבודתו הקבועה ולא התנדב לעשייתה. (2) הגר"א (על הירושלמי שם) מבין שבעצם לכל הדעות ישנה חזקה ששליח עושה שליחותו, אך כאשר שליח מתבקש לעשות דבר מה אין לנו ודאות שהוא מקבל על עצמו את השליחות, ואף אם הוא מאשר ומסכים ייתכן שזה משום שהוא מתבייש לסרב לו. לדבריו אם כן, על משגיח שתפקידו ברור לו – אפשר לסמוך. אמנם הגרש"ז אויערבך⁶ העיר שלגמרא בעירובין פשוט שאם איננו אומרים 'חזקה שליח עושה שליחותו' אין אפשרות לסמוך על כך שביט דין הקריבו את העומר אילולא שיש לנו חזקה אחרת ש'אין בית דין מתעצלין', ואם כן ברור שלמערכת ציבורית אין מעמד של אדם שמתחייב מעצמו לעשות דבר מה.

ג. האם כשיש חזקה צריך לברר?

גם במציאות שבהן ישנה חזקה שהמשגיח עשה את עבודתו נאמנה, ייתכן שישנה חובה לברר את הכשרות כאשר ניתן לעשות זאת בקלות, ולא לסמוך על החזקה. כך מפורש לכאורה בגמרא בפסחים שהובאה לעיל (ד ע"א). כאשר היא דנה האם ישנה חזקה שהמשכיר כבר בדק בליל י"ד היא שואלת: 'למאי נפקא מינה לישיליה?', לומד מכאן הר"ן:

דאפילו נימא דחזקתו בדוק, כל היכא דאיתיה קמן שיילינן ליה ולא סמכינן אחזקה, דכל היכא דאפשר לן לברורי מלתא מבררין.⁷
לדבריו, אם כן, אין לסמוך על חזקה שהאוכל המוגש כשר, כאשר ישנה אפשרות לברר זאת עם המשגיח.⁸

4. ע"י ברדב"ז שם שהבין את הרמב"ם באופן הפוך, ובמעדני ארץ, מעשרות פ"ב ה"ו, שדחה דבריו.
5. במעדני ארץ, שם, העיר שכדי ליישב את קושיית הגמרא, עירובין לב ע"א, למאן דאמר שלא אמרינן חזקה שליח עושה שליחותו, והקשתה הגמרא כיצד אם כן ניתן לאכול 'חדש' מן הצהריים ולסמוך על כך שביט דין בוודאי הקריבו את העומר? ולכאורה הדבר אינו קשה שהרי בית דין כמתנדבים הם.
6. מעדני ארץ, שם.
7. עיין בפרמ"ג, אור"ח א"א ס"ק ח, שכתב שחובת הבירור אינה אלא מדרבנן.
8. בבית יוסף, אור"ח ס' תלז אות ב, כתב שחובת הבירור חלה דווקא כאשר הייתה קודם לכן 'חזקת איסור', וכן פסק בשו"ע, אור"ח ס' ח סעי' ט; והט"ז, לשו"ע שם ס"ק ח; וכן משמע בביאור הגר"א, לשו"ע שם; בשו"ע הרב, אור"ח שם ס"ק יג; ובערוה"ש אור"ח שם ס"ק יד. לדבריהם תהיה חובה לברר על הפרשת תרומות ומעשרות, שחיטת הבשר, וכדומה (שהם 'בחזקת איסור' שהרי בוודאי היו אסורים קודם השחיטה, ההפרדה וכדומה), אך לא תהיה חובה לברר על בישולי עכו"ם. אמנם המגן אברהם, אור"ח ס' ח ס"ק יא, (וכן משמע שפסקו האליה זוטא, ס"ק ט, והמשנ"ב ס"ק כב), כתב שישנה

אמנם, בתוספות (פסחים שם) הקשו מהגמרא בעירובין (לב ע"א), שם הובא שאין צורך להפריש תרומות ומעשרות מפירותיו של תלמיד חכם שאמר 'מלא לך כלכלה זה תאנים', משום ש'חזקה הוא על חבר שאינו מוציא דבר שאינו מתוקן מתחת ידו', ולא חייבו אותו לשאול האם עישר את הפירות. והתוספות מתרצים: 'היינו משום דכיון ששולח לו לאכול מסתמא תיקנה שלא יבא לידי מכשול'.⁹ ישנם שני אופנים שבהם אפשר להבין את דברי התוספות:

א. אין לסמוך על חזקה הנשענת על כך שבוודאי אדם עשה מעשה להכשיר את האיסור, רק כאשר לעושה המעשה לא ברור שהוא יכשיל בכך אחרים (כגון אדם שמחזיק פירות בביתו ואינו מעשרם), אמנם כאשר האדם שולח את הפירות לאחרים וברור לו שהם יאכלו וייכשלו באיסור זה – יש לסמוך על כך שבוודאי הוא דאג להכשיר את הדבר לפני כן, ואף אין צורך לשאול אותו על כך.¹⁰ לפי הבנה זו, כאשר קונים מוצרים ארוזים שחתומים בחותמת כשרות המוחזקת כנאמנת (כמובא לעיל), או כאשר אוכלים במקום בעל תעודת כשרות, ניתן לסמוך על הכשרות ואין חובה לברר, שנותני ההכשר יודעים שיש להם אחריות על האוכל המוגש אל הסועדים, וחזקה שהם מקפידים על כשרות הדבר.

ב. ייתכן שכוונת התוספות שבכל חזקה יש צורך לברר, ואפילו כאשר ברור לו שהוא מכשיל בכך אחרים, אמנם כאשר הוא שולח לו את הפירות אנו רואים כאילו על ידי מעשיו הוא מעיד בפירוש שהפריש תרומות ומעשרות.¹¹ להבנה זו יש להסתפק אם הוא

חובה לבדוק את הציצית לפני לבישתה, על אף שכבר בדקה בעבר ואין לה 'חזקת איסור'. המחצית השקלה הסביר שהמגן אברהם מבין שהכלל שכאשר אין חזקת איסור קודמת אין צורך לברר – נכון דווקא לגבי הכרעה על ידי 'רוב', אבל הכרעה שעל ידי 'חזקה': 'גריעה מרובא, אם כן בחזקה אפילו לא הוה ליה חזקת איסור, מ"מ לא עדיף מרובא שהיה ליה חזקת איסור דצריך בדיקה לכתחלה' (וכן הסביר בהגהות חת"ס, על השו"ע שם, אמנם בדגמ"ר, נשאר בצ"ע ונראה שלא הבין כחילוק זה). לדבריהם אם כן חלה חובה לברר את כשרותם של כל המוצרים שחתומים בחותמת כשרות, בין שיש להם חזקת איסור ובין שהם בחזקת היתר.

9. דברי התוס', הוזכרו להלכה בפרמ"ג, א"א תלז ד, וכן בבינת אדם, שער רוב וחזקה ט. ויש לעיין אם דברי הש"ך, יו"ד סי' קפה ס"ק ד, שכתב שנידה צריכה לומר 'טהורה אני' אף ששכבה אצל בעלה, ש'כל היכא דאפשר לברורי מבררין' אינם סותרים את דברי התוספות הללו. עיין לחם ושמלה, יו"ד סי' קפה ס"ק א.

10. כהבנה זו משמע שהבין בפרי מגדים שם, שהעתיק רק 'זאם יש מכשול אין צריך לשאול', וכן משמע שהבין החתם סופר (פסחים שם) שכתב שלשיטת רש"י אפילו מי שלוקח מבית החבר אין צריך לשאול, שבוודאי כבר הפריש תרו"מ. וכן משמע שהבין בשער המלך, הל' מקוואות פ"י, אלא שכתב שנראה שגם לשיטת התוס' אין לומר כן בכל 'חזקת שליח עושה שליחותו' אלא רק בחזקת 'חבר שאינו מוציא דבר שאינו מתוקן'.

11. כעין זה מצינו לעניין נדה הצריכה להעיד שהיא טהורה, שכתבו רבים מן הפוסקים שכאשר היא עושה מעשה שאסור לעשותו בזמן נדות, הרי היא כמעידה על כך שטהורה היא (כ"כ לחם ושמלה, שם, ומנחת יעקב, יו"ד סי' קפה ס"ק ד; בן איש חי, ש"ב צו כא; ערוה"ש, יו"ד סי' קפה סעי' ד; אבני מילואים, סי' ו אות ת, ודלא כחוות דעת, יו"ד סי' קפה ס"ק א).

הדין במשגיח שאינו מוכר ממש את המאכל, או שבעצם העובדה שהוא אינו מונע מן המוכר למוכרו הרי הוא כמעיד על כשרותו של המאכל.¹²

ד. לסמוך על ההכרעה ההלכתית

גם במציאויות שבהן ניתן לסמוך על כך שמסתמא גוף הכשרות הכשיר את המאכל כדין, חשוב להעיר שנאמנות זו אינה שייכת אלא לגבי פעולות המוסכמות על הכול מבחינה הלכתית (כגון הפרשת תרומות ומעשרות), שמסתמא נעשו גם על ידי משגיחי הכשרות שלפנינו. אמנם, השגחת כשרות בימינו מורכבת יותר, והיא כוללת בתוכה הכרעה במחלוקות הלכתיות רבות, כגון בישולי גויים לפי ה'שלחן ערוך' או הרמ"א, שימוש בירקות עלים הנגועים בחרקים, שימוש במוצרי חלב נכרי ועוד. משום כך, כאשר באים להסתמך על הכשר של מערכות כשרות שאין יודעים מהם הכללים ההלכתיים שעל פיהם הם פועלים, גם כאשר ישנה חזקה שהמשגיח עשה את עבודתו כראוי, ישנה חובה לברר עם המשגיח מה הם הכללים ההלכתיים שעל פיהם נקבעת הכשרות במקום זה, ולוודא שהם מתאימים לכללי ההלכה שעל פיהם הוא רגיל לנהוג לפי הכרעת רבותיו.¹³

סיכום

1. משגיח המעיד על כשרות המאכל נאמן כ'עד אחד באיסורים'.
2. תעודות וחתימות כשרות שנחתמות עוד קודם הכנת המאכל אינן יכולות להסתמך על כלל הלכתי זה, וממילא ההסתמכות היא על מהימנותן של מערכות הכשרות, מלבד מערכות כשרות המוחזקות כנאמנות מעבר לכל ספק ושמכירים את כללי הפסיקה שעל פיהם הן פועלות, ישנה חובה להשתדל ולברר על כשרות המאכל גם כאשר ישנה חותמת או תעודת כשרות המעידה על כך.
3. כפי שכתבנו במאמר שהובא בגיליון הקודם, לכתחילה יש לערוך בירור זה מול המשגיח, הבקיא בפרטי הדינים ונבכי הכשרות. אך במקרים מסוימים ניתן לערוך בירור זה גם מול בעל הבית כאשר הוא מוחזק ומוכר כיהודי כשר שומר מצוות.

12. הערת ערוך: י"פ. כדלעיל בהערה 3. אף כאן אין הנידון דומה לראיה, כי בתרו"מ אין יודעים שהחכם הפריש ללא חזקה על חבר שאינו מוציא מתחת ידו דבר שאינו מתוקן ובנידונו יש עדות או פסק שהמוצר כשר.

תשובת הכותב: כמוסבר בכל המאמר, מאחר שהפסק ניתן קודם שהמאכל הוכן, אין כאן פסק הלכה או עדות כלל, אלא הסתמכות על כך שחזקה שהדבר נעשה על פי ההלכה כפי שהתחייבו, ואין חזקה זו טובה יותר מכל חזקה אחרת שיש לברר כשאפשר.

13. לעיל בהערה 3 הובא חילוק בין הכשר מהדרין לכשרות רגילה, ונכתב שבהכשר מהדרין המוצר כשר לכל הדעות ואין כאן הסתמכות על הכרעתו ההלכתית של גוף הכשרות. אמנם מצב הכשרות בימינו מורכב הרבה יותר, למשל ישנן רבנויות שנותנות הכשרי מהדרין על בישולי גויים לפי הרמ"א בלבד, או שמאשרות את כל סוגי ירקות העלים וכדומה.